

ออกจาก “วิกฤติ” ด้วย เศรษฐกิจพอเพียง และ การพึ่งตนเอง ที่ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง

จากที่ดิน ๔๐ ไร่ ซึ่งเดิมเป็นป่าอ้อยและมันสำปะหลังที่แห้งแล้งและทรุดโทรมเพราะสารเคมี อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร ประธานมูลนิธิกสิกรรมธรรมชาติ ประธานสถาบันเศรษฐกิจพอเพียง ผู้บุกเบิกศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องซึ่งตั้งอยู่ที่ ต.หนองบอนแดง อ.บ้านม่วง จ.ชลบุรี โดยได้นำแนวคิดทฤษฎีใหม่เศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งทรงเน้นให้ประชาชนและเกษตรกรรู้จักพึ่งตนเอง มาลงมือปฏิบัติเพื่อเป็นตัวช่วยให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำได้ และเห็นผลได้จริง เริ่มจากการทำนาข้าว ขุดบ่อปลา ปลูกไม้ยืนต้นและไม่ผลนานาชนิด

บนที่ดิน ๓ ไร่ ซึ่งถูกพลิกฟื้นด้วยความมุ่งมั่นและอดุสทาหะจนกลายเป็นผืนดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณธัญญาหารนานาชนิด ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้พออยู่พอกินและพึ่งตนเองได้ก่อนขณะเดียวกันก็ศึกษา ค้นคว้า และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเอ็นไซม์ สมุนไพรธรรมชาติ สมุนไพรไล่แมลงใช้เองในนาข้าว และพืชชนิดต่างๆ ทั้งไม้ผลและพืชผัก รวมถึงการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยใช้ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องเป็นพื้นที่ทดลอง จากนั้นจึงนำประสบการณ์ไปเผยแพร่ความรู้ให้แก่เกษตรกรกว่า ๕๐ จังหวัดทั่วประเทศ

๒๐ ปี ผ่านไป ถึงวันนี้ “ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง” กลายเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรเพื่อ

การอนุรักษ์ธรรมชาติ ให้กับเกษตรกรและประชาชนที่สนใจจากทั่วประเทศ มีการอบรมการทำเกษตรปลอดสารพิษ การปรับปรุงบำรุงดิน การจัดการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่ นอกจากนี้ยังมีฐานปฏิบัติการเพื่อเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเองได้ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องจึงเป็นต้นแบบในการสร้างกระบวนการถ่ายทอดความคิดและวิธีปฏิบัติให้เกษตรกรและผู้ที่สนใจเดินตามแนวพระราชดำริ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ได้ อย่างชัดเจนและเป็นไปได้ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จึงมีหลากหลายเรื่องราวให้ได้เรียนรู้และปฏิบัติเพื่อการพึ่งตนเอง หากคุณเป็นคนหนึ่งที่กำลังหาทางออกจาก “วิกฤติ”

วิถีภูมิปัญญาไทกับการพึ่งตนเอง

อาจารย์วิวัฒน์ เล่าให้ฟังถึงแนวคิดของศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ที่ให้มีฐานการเรียนรู้วิถีภูมิปัญญาไทเพื่อการพึ่งตนเองว่า "คือเรื่องง่ายๆ บัจฉัยของมนุษย์ คุณจะมีที่อยู่อาศัยพอต้องทำอะไรบ้าง ก็มานั่งคิดซิ เราปลูกไม้แน่นอนจะทำที่อยู่อาศัย เดี่ยวนี้ไม้เรายังไม่โตก็เอาดินมาปั้นเพราะดินไม่ต้องซื้อ ปูนก็ไม่ต้องซื้อ เอาดินมาอย่าผสมน้ำก็เหนียว เอาดินมาสร้างบ้าน เราสอนให้เขาสร้าง ไม้ที่ปลูกเอาไว้ยังไม่โต ก็ไปซื้อไม้เก่ามา เราก็มีบ้านที่สร้างด้วยดินผสมกับไม้ เป็นบ้านคนติดดิน นี่คือเรื่องที่อยู่อาศัย ส่วนไม้ทำพื้น แน่นอนต้องไม่มีเสี้ยน ต้องมีรสผาด ต้องมีสารแทนนิน นอนลงไป เหนือโดนก็ไม่เป็นรา อากาศร้อน คนนอนไปไม่ต้องใส่เสื้อ หรือนอนใส่เสื้อเหนือบึ่ง คนก็ไม่เป็นเกลื้อน เพราะสารแทนนินป้องกันเชื้อรา นี่คือองค์ความรู้ เราต้องมีความรู้ที่ละเอียดลึกซึ้งเข้าไปอีก ดันเสาปักกับดิน แล้วต้องไม่ขาดคลองดิน

ส่วนของใช้ เราใช้อะไรบ้าง เราใช้มะกรูดสระผม ก็ปลูกมะกรูด มะกรูดสดๆ ปิ้งนิดหน่อย พอเกรียมเอาเม็ดออก แล้วกรอง เอามาสระผมสบาย ใครเป็นโรคครึ่งแคว ผมร่วงหายหมด ไช้ผสมกับด่าง กลายเป็นสบู่ องค์ความรู้เรื่องโครงสร้างทางเคมีที่เราเรียนมา น้ำมันมะพร้าว คั้นเสร็จตั้งทิ้งไว้ คั้นสุกก็ได้ คั้นดิบก็ได้ มีวิธีทำน้ำมันมะพร้าว เอา

น้ำมันมะพร้าวมาทำสบู่ ทำยา เครื่องสำอาง นี่เป็นของใช้ทั้งสิ้นที่เราปลูกไว้ ที่ได้จากป่า เราคิดถึง ความจำเป็นของมนุษย์ บัจฉัยสี นอกจากกินได้เอง ยังช่วยเหลือคนอื่นได้อีก แจกเขาไป จำเป็นต้องใช้เงิน ก็ขายเอาเงินมาใช้ได้

ของกินนี่เรื่องใหญ่มาก เพราะวันหนึ่งกินหลายเวลา เราก็คิด เราต้องใช้ถ่าน เราก็มีย่านคนเอาถ่าน ถ้าเผาไม่เป็น ก็เป็นขี้เถ้าหมด น้ำยาสารพัด เอาสมุนไพรมาสกัดผสมกวน เอามาเป็นน้ำยากีมีฐานคนมีน้ำยา ฝึกให้เป็นคนมีน้ำยา ทำน้ำยาให้เป็นหลายๆชนิด แม้กระทั่งน้ำมันใส่รถบี้อัพเก่าๆ เราก็กู้บน้ำมันเอง กลั่นดีเซลเองจากพืช จากน้ำมันพืช ก็ประหยัดเงินไป อันไหนต้องซื้อก็ซื้อ อันไหนทำได้เองก็ทำ ชีวิตไม่ต้องไปเป็นทาสเงินมากนัก เราต้องรู้ว่าชีวิตจะ

ดำรงอยู่ได้ต้องการอะไรบ้าง แล้วก็ทำหน้าที่นั้นให้พอเหมาะสมพอดีกับตัวเรา"

ในศูนย์กิจกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง จึงมีฐานปฏิบัติการให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปได้ร่วมเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง อาทิ "บ้านคนเอาถ่าน" ซึ่งให้ความรู้ในเรื่องกระบวนการผลิตถ่านคุณภาพสูง และนำสั้มควันไม้อันเป็นผลผลิตที่ได้จากการเผาถ่าน ... "บ้านคนมีน้ำยา" จะสอนวิธีการพึ่งตนเองโดยการทำน้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม สบู่ แชมพูสระผม... "บ้านคนมีไฟ" ให้ความรู้ในการผลิตไบโอดีเซล ไบโอแก๊ส จากน้ำมันใช้แล้ว... "บ้านคนรักแม่ธรณี" สอนเรื่องการทำฮอร์โมนสมุนไพร เอ็นไซม์สมุนไพรไล่แมลง การทำปุ๋ยหมักชีวภาพจากเศษอาหารที่เหลือใช้ในครัวเรือน และการทำปุ๋ยเม็ด

อบรมให้เกษตรกรโครงการ อภส.

สอนเรื่องการทำนึ่งเม็ด

การทำไมโอดีเซลจากน้ำมันพืชใช้แล้ว

ค่ายยังชีพในภาวะฉุกเฉิน (Crisis Management Survival Camp)

ในสภาวะที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกเผชิญวิกฤติภัยธรรมชาติ และภัยพิบัติที่รุนแรงและถี่ขึ้น อาจารย์วิวัฒน์จึงจัดค่ายยังชีพในภาวะฉุกเฉินขึ้นเป็นครั้งแรก โดยการสนับสนุนจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐที่ต้องการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมให้ความรู้แก่เยาวชน

"เราเห็นเด็กรุ่นหลังๆ หรือคนเมืองที่เกิดมาไม่เคยดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติเลย เมื่อเกิดน้ำท่วมภัยแล้ง หรือแผ่นดินไหว คนพวกนี้จะหนีรอดได้อย่างไร ก็จะสอนเรื่องการฝึกสติ มีวินัย การช่วยเหลือการทำงานเป็นทีม มีการสมมุติสถานการณ์ ปีนป่าจากอาคารลงมา หากจะปฐมพยาบาลอย่างไร การอพยพคนป่วยข้ามเครื่องกีดขวาง การลำเลียงผู้ป่วย เมื่อหนีรอดมาได้แล้ว ไม่มีอาหาร น้ำ และที่อยู่อาศัย จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างไร ถ้าเกิดภัยพิบัติใหญ่ อย่าง สึนามิ

หรือน้ำท่วม ไปติดในที่ไม่มีใคร จะต้องช่วยตัวเองให้ได้อย่างน้อย ๔๘ ชั่วโมงจะอย่างไร ถ้ามีคนป่วยจะช่วยเหลืออย่างไร จนกว่าจะมีคนมาช่วยเหลือ นี่เป็นค่ายขั้นพื้นฐานที่เราฝึกให้คนได้เรียนรู้การเอาชีวิตรอด ถ้าเกิดเหตุการณ์ในวันหนึ่งข้างหน้าความรู้เล็กๆ น้อยๆ นี้ก็จะติดตัวไปช่วยชีวิตเขาได้" อาจารย์วิวัฒน์เล่าให้ฟัง

ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องจึงกลายเป็นสถานที่จำลองสำหรับเตรียมความพร้อมรับภัยพิบัติและภัยธรรมชาติที่อาจจะรุนแรงมากขึ้นในประเทศไทย ค่ายยังชีพในภาวะฉุกเฉินจึงเกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมได้มีความรู้และทักษะในการเอาตัวรอดในยามเกิดวิกฤติและสามารถนำความรู้ไปช่วยเหลือผู้อื่นได้ สำหรับค่ายยังชีพในภาวะฉุกเฉินนี้ ผู้เข้าอบรมได้ฝึกอบรมการเอาตัวรอด รวมไปถึงการ

ช่วยเหลือผู้ประสบภัยคนอื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้ฝึกอาชีพ สกัดน้ำยาจากสมุนไพร การทำสบู่ การหาเชื้อเพลิงจากป่า ซึ่งผู้เข้าฝึกอบรมสามารถนำความรู้เอาไปใช้ยามจำเป็นในอนาคตได้อีกด้วย

Dr. Gavin Kenny อดีตนักวิชาการด้านระบบนิเวศน์และการเปลี่ยนแปลงของโลกแห่งมหาวิทยาลัยออกฟอร์ด และผู้ทรงคุณวุฒิของ IPCC (Intergovernmental Panel of Climate Change) ซึ่งศึกษาเรื่องภาวะโลกร้อนมากกว่า ๑๖ ปี กล่าวไว้ว่า "เศรษฐกิจพอเพียง คือ ทางออกของวิกฤติโลก เพราะเศรษฐกิจพอเพียงคือสมดุลระหว่างคำว่า Ecology (นิเวศวิทยา) และ Economy (เศรษฐกิจ, เศรษฐศาสตร์) ซึ่งรากศัพท์ของคำทั้งสองมาจากคำภาษากรีก คือ eco แปลว่า บ้าน

คำว่า Ecology คือ การสร้างความเป็นระเบียบให้กับบ้าน และ Economy คือ ระบบการจัดการสิ่งต่างๆ ภายในบ้าน ทั้งสองคำนี้สะท้อนความเข้าใจที่ถูกต้องของคนโบราณต่อความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติกับวัตถุสิ่งของที่รวบรวมอยู่ในคำว่า Economy ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงของพระเจ้าอยู่หัวจึงเป็นทฤษฎีที่สอดคล้องที่สะท้อนความสัมพันธ์ที่สมดุลระหว่างระบบนิเวศวิทยาและการดำรงชีวิตของมนุษย์ได้อย่างเหมาะสมเจาะลงตัว การดำรงชีวิตที่เคารพและนอบน้อมต่อธรรมชาติ เข้าใจกฎเกณฑ์ธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานของทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงไม่เพียงเป็นทฤษฎีที่ก้าวหน้าทันสมัยต่อการแก้ปัญหาสถานการณ์ที่โลกเผชิญอยู่ ยังเป็นสิ่งที่เชื่อว่า ในไม่ช้านานาประเทศจะเอาเป็นเยี่ยงอย่างและเจริญรอยตาม^๑

ธนาคารข้าวและเครื่องสีข้าว
บ่งบอกถึงการพึ่งพาตนเองได้

เศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งตนเองตามแนวทางในหลวงของเรา จึงเป็นคำตอบถึงทางออกจากวิกฤติของโลก หากมนุษย์เรียนรู้ที่จะยืนบนขาของตัวเองให้ได้ อย่างมั่นคงเสียก่อน 🔄

^๑ จากบทความ “พอแล้วรวย” ฝรั่งคิดอย่างไรกับเศรษฐกิจพอเพียง โดย อาจารย์ยัยักษ์ แห่งมหาวิทยาลัยคอกหมู มูลนิธิสิริกรรมธรรมชาติ www.agrinature.or.th

ผู้เข้าร่วมอบรมค่ายยังชีพในภาวะฉุกเฉิน